

לקט הלכות

לבין המצרים ותשעת הימים

מאת מורינו הגאון רבי נחום אייזנשטיין שליט"א

במשנתו ולע"נ של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

* מעודכן שנת תשפ"א *

(א) **ברכת שהחיינו:** בשו"ע (תקנא, יז) כתב שטוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש. וטעם האיסור אינו מצד השמחה על קניית הדבר, אלא על עצם הברכה, דהגם שאבל מברך שהחיינו, מ"מ בימים בללו כיון שהוא זמן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו "לזמן הזה" (משנ"ב שם, צח). ולפיכך יולדת או חולה אוכל את הפרי בלא לברך שהחיינו (שם, צט).

בשבת מסיק המשנ"ב (תקנא, צח) שמותר לברך שהחיינו, מאחר שיש פוסקים שחולקים גם בחול.

(ב) **קניית דברים חדשים:** מותר לקנות בימי בין המצרים עד ר"ח אב דברים שלא מברכים עליהם שהחיינו כגון נעליים וגרביים ובגדים שאינם חשובים (משנ"ב תקנא, מה). וכן מותר לקנות רכב מאחר שלא אומרים עליו שהחיינו רק 'הטוב והמטיב' (וברכה זו אין חיסרון לברך אותה בבין המצרים).

קניית בגדים שמברכים עליהם שהחיינו – אם הוא קונה כובע או בגד מוכן שצריך לברך עליו 'שהחיינו' בשעת הקניה, אז אסור לקנותו בבין המצרים. אבל אם קונה בגד שאינו מוכן (שצריך איזה תיקון של חייט או אם צריך לשלוח אותו לשעטנז מדינא) שאז מברכים עליו בשעת הלבישה (עי' משנ"ב תקנא, מה), ממילא אם לא ילבשם מותר לקנותם בבין המצרים עד ר"ח אב.

(ג) **קניית דברים מ"ח ואילך:** לגבי תשעת הימים ראה בשו"ע וברמ"א (תקנא, ז) שכתבו שגם דברים שלא אומרים שהחיינו אסורים לקנותם, אפילו אם דעתו ללובשן רק אחרי ט"ב, והטעם בכל זה כי זה עושה מעט שמחה. ואיסור זה כולל גם קניית גרביים (כמבואר במשנ"ב שם ס"ק מו). ולכן גם 'מזגן' לא ראוי לקנות בתשעת הימים. אמנם אם זה מאוד חם [ובפרט בתשעת הימים שחם מחמת שלא מתקלחים], הורה מרן הגרי"ש זצ"ל שיש להקל.

לקנות ספרי קודש, מותר כי זה לצורך מצוה.

לתקן איזה תיקון בבגד (כגון כפתור או לקצר שרוול) זה מותר גם בשבוע שחל בו, וזה לא נכלל בכלל האיסור של עשיית נעל חדש. וכמו"כ מותר לתקן מכשירי חשמל או תיקון במכונת וכדו', שכל זה איננו בכלל האיסור של קניית דבר חדש שנואסר.

(ד) **תספורת וכיבוס לקטנים:** למעשה אנו שנוהגים כמנהג הרמ"א (תקנא, ד) נוהגים לאסור תספורת מ"ז בתמוז וכיבוס מ"ח אב. ובשו"ע (שם, יד) כתב שאסור לגדולים לספר את הקטנים ולכבס להם בגדים בשבוע שחל בו. ובמשנ"ב (ס"ק נב) כותב שלדידן יש ליזהר בזה כבר מ"ז תמוז. והטעם כותב המשנ"ב (שם, פא) או משום 'חינוך' או משום 'עגמת נפש', ובשעה"צ שם (אות צא) כותב נפק"מ שאילו 'חינוך' זה רק מגיל 6 ואילו לפי הטעם של 'עגמת נפש' [שזה דין מצד האב] זה אסור גם בפחות מגיל משש. [וכאן הנידון על תספורת וכיבוס, וראה במשנ"ב (שם, ע) לגבי בשר ויין שכותב שיש גיל 'חינוך רגיל' ויש גיל 'חינוך שיודע להתאבל על ירושלים', ושמעתי ממרן הגרי"ש זצ"ל שזה בערך גיל 8].

ולגבי כיבוס בגדי קטנים – כתב המשנ"ב שם שדעת האליה רבה שג"כ יש ליזהר מ"ח, ודעת החיי אדם רק בשבוע שחל בו. בשנה שט' בטב חל ביום ראשון אין דין "שבוע שחל בו" (משנ"ב תקנא, לח).

אמנם הרמ"א שם מביא שהבגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי (כגון מה שמוציאים בהם ריעי ומשתינן בהם) – זה ודאי מותר. והוסיף שלמעשה גם בגדי שאר קטנים נוהגים להקל לכבס. אך יש לציין שמי שמכבס בגדים בהיתר, אסור לו להוסיף במכונה יותר מהבגדים שמותר לו לכבס, ואין היתר להוסיף מאחר שבלא"ה הוא מדליק את המכונה.

המשנ"ב (שם, פג) כותב שבגדי קטנים יש לכבס בצינעא. ויסוד הדבר הוא עפ"ד התוס' ביבמות (מג, ב) שבאבילות דרבים ראוי להחמיר במילי דפרהסיא. ודעת מרן הגריש"א זצ"ל שמותר לתלות את הבגדים בחוץ מאחר שרואים שזה בגדי ילדים.

(ה) **בשר ויין בתשעת הימים:** הנה האיסור של בשר ויין מר"ח אב, הוא מנהג קדום. וראה בט"ז (תקנא, יז) מש"כ כמה טעמים לזה, וטעם אחד משום שבטל התמיד וניסוך היין, ולכן מביא השו"ע (תקנא, ט) שיש שלא אוכלים בשר ויין כבר מ"ז תמוז. ובמשנ"ב (תקנא, סה) משמע שטעם האיסור משום 'שמחה', ונפק"מ שזה סיבה לאסור גם בשר מלוח מזמן מרובה שיש בו קצת שמחה. ולמעשה המנהג לאסור כל מיני בשר ויין (ראה במשנ"ב תקנא, סה; תקנב, ה; שעה"צ שם אות ג).

תבשילים שיש בהן יין או מיץ ענבים אין לאכלם, אבל אם הכניס קצת מאוד ולא מורגש הטעם ע"ד מרן הגריש"א זצ"ל יש להקל.

תבשיל שנתבשל בו בשר כותב המשנ"ב (תקנא, סג) שנוהגים לאסור, אבל אם רק נתבשל בקדרה של בשר פשיטא דמותר, וכן אם נפל בשר לתבשיל ויש ס' פשיטא דשרי.

(ו) **בשר ויין לגבי קטנים:** הנה המשנ"ב (תקנא, ע) כותב שמשמע בדגול מרבבה, שגם ילד שלא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים, אסור לו יין [ורק בכוס של הבדלה התיורן], וכאן משמע בחיי אדם שכבר מר"ח יש ליזהר בזה. אך דעת מרן הגריש"א זצ"ל כשיטת המג"א (שם, לא) שילדים פחות מגיל 8 אפילו אם יכולים להסתדר בלי בשר, מותרים באכילת בשר. וכל הנידון הוא רק "כשהוא בריא" (לשון המשנ"ב שם), אבל אם הילד אינו בריא כ"כ פשוט שמותר באכילת בשר כל שאינו בן י"ג.

(ז) **הבדלה במוצאי שבת של ט' הימים:** הרמ"א (תקנא, י) כותב "ונוהגין להחמיר שלא לשתות יין בברכת המזון ולא בהבדלה אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מותר בעצמו לשתות הבדלה". והנה התינוק צריך שיגיע לגיל 'חינוך ברכות' ושלא הגיע לגיל 'חינוך על ירושלים' (זה בערך ילד בגיל 7-8). ואם אין לו ילד בגיל הזה בבית, לא צריך לחפש. ובפרט כשחל ט' באב ביום ראשון שאז בשבת הקודמת אי"ז "שבוע שחל בו".

והנה בשו"ע (קצ, ג) מובא מחלוקת האם חיוב ברכה אחרונה ביין הוא בכזית או ברביעית, ושלכן יזהר לשתות או פחות מכזית או רביעית כדי להסתלק מן הספק. וכוס של ברכה צריך לשתות ממנו כמלא לוגמיו שהוא רוב רביעית, הלכך ישתה רביעית שלם עכ"ד. ובשם מרן הגריש"א זצ"ל אמרו, שבמקום שאין ילד ושותה עצמו, לצמצם לשתות רק מלא לוגמיו ולאכול מזונות ולכלול בה על הגפן (עי' משנ"ב רח, פב; אג"מ או"ח ח"ב סי' קט; שש"כ פנ"ד הע' עא; וזאת הברכה עמ' 48).

(ח) **חינוך לשעות בתשעה באב:** לגבי שאר צומות, כותב הביאור הלכה (ריש סי' תקנ) שתינוקת בת י"ב שנים ויום אחד ותינוק בן י"ג שנה ויום אחד גם אם לא הביאו שתי שערות חייבים להתענות, אבל לא קודם לכן. ובמשנ"ב (שם, ה) מוסיף שאפילו קטנים בני י"ב שנה אין חיוב לחנכם אפילו לתענית שעות. אולם ביוהכ"פ (עי' שו"ע תרטז, ב) מצינו חינוך לתענית שעות, אולם לגבי ט' באב דעת מרן הגריש"א זצ"ל שדינו שוה לשאר צומות, וכמש"כ הערוה"ש (תקנא, ז) ש"קטנים אינם מתענים כלל בט"ב אפילו תענית שעות". ועכ"פ יש לציין מש"כ המשנ"ב (שם) שראוי לחנכם שלא יאכלו רק כדי קיום הגוף לחם ומים או שאר מאכל פשוט לפי התינוק כדי שיתאבלו עם הצבור.

(ט) **הכנת בגדים:** להכין בגדים לא מספיק לזורקם על הרצפה (ומה שמצינו כן בפוסקים הוא רק למי שאין לו אלא בגד אחד ואין ללמוד להקל במי שיש לו כמה בגדים). שיעור הזמן – בשו"ע בהלכות אבילות (שפט, א) כתוב 'שעה אחת' ויעו"ש בש"ך שכתב דהיינו זמן מה ואין צריך שעה שלימה. ולמעשה השיעור הוא 5-10 דק' שמוריד את איכות הכביסה החדשה. ולפיכך לא מועיל ללבוש אחד על השני מאחר שזה לא מוריד כלום מאיכות הכביסה. ומי ששכח להכין בגדים העצה היא ללבוש בגד חדש בשבת כל פעם שקם מהמטה.

(י) **גדר "כיבוס":** לנקות כתמים מקומיים בבגדים, אי"ז בכלל איסור כביסה. כמו"כ מותר לנקות כובע. וכן לכבוד שבת מותר לצחצח נעליים. ומי שמתארח אצל חבירו מותר להחליף לו סדינים נקיים.

לכבוד שבת מותר להציע על השולחנות לבנים ולהחליף מטפחות הידים (מגבות) כדרך שעושים בשאר שבתות (קיצור שו"ע קנב, ט; וע"ע במשנ"ב תקנא, לג). ובמוצאי שבת חזון אין חובה להחליף את בגדי השבת מיד בצאת השבת.

(יא) **רחיצה:** הנה הגם שבאבילות קי"ל דאזלינן לקולא אבל כאן באבילות דרבים יש חומרות, וכמו דחזינן מנהג שהובא בשו"ע שיש שנהגו שלא לאכול בשר ויין כבר מ"ז תמוז (שו"ע תקנא, ט) הגם שלאבל מותר בשר ויין. ומנהגי רחיצה מובא גם

בפוסקים שדרו בארץ ישראל איסור רחיצה, ומוכח שודאי שאפשר לעמוד בו. ומ"מ [א] מי שמזיע מאוד, מותר לרחוץ את מקום הזיעה (כגון בית השחי) להעביר הזוהמא, ואם נצרך לזה סבון ומים חמים מותר. [ב] מי שזקוק יכול לרחוץ בצונן אבר אבר חוץ מאבר אחד. [ג] גדר צונן אי"ז מים קרים אלא מופשרים. [ד] לכבוד שבת (חזון) מי שרגיל כל שבת מותר חפיפת הראש ופניו ידיו ורגליו בחמין (רמ"א תקנא, טז ומשנ"ב ס"ק צז), ולדעת מרן הגריש"א זצ"ל מותר להשתמש גם בשמפו לשער מי שתמיד נוהג כן (עי' משנ"ב תקנא, צו) ושאר כל הגוף אבר אבר.

ובודאי שיש לו לאדם לימנע שלא לילך במקומות חמים או להתעמל כדי לא ליזקק להגיע להיתרים. ושמעתי (בשם מחותני הגרא"ל שפירא שליט"א) הגדרה יפה בענין המחפשים היתרים שונים באיסור רחיצה, שיתבונן האדם מה היה עושה אילו היה יושב שבעה על אחד מהוריו.

(יב) **בגדי שבת בשבת חזון**: המשנ"ב (תקנא, ו) כותב: "ובק"ק ווילנא נוהגין ע"פ הגר"א ללבוש בגדי שבת, ויש משנים בגד אחד וכ"כ ר"י עמדין בשם אביו הגאון שצריך ללבוש בגדי שבת אפילו בשבת שחל בו ט"ב". ובערוה"ש שם ס"א) כותב שבימינו אלה כמעט נשכח הדבר שאין ללבוש בגדי שבת בשבת חזון [ויעו"ש מש"כ בזה]. והאג"מ (ג, פ) כותב שמ"מ אין ללבוש בגדים חדשים וכפי שכותב המשנ"ב (ס"ק ט) לגבי בעל ברית שמותר לו ללבוש בגדי שבת שלא ילבש בגדים חדשים.

(יג) **סעודה המפסקת**: גם מי שלא צם צריך לערוך 'סעודה המפסקת'. ולגבי שתיית קפה ב'סעודה המפסקת' יעוי' בשערי תשובה ריש סי' תקנב. תחילת התענית הוא בשקיעה (7:38 לשנת תשע"ז). וכשחל צום ט' באב ביום ראשון – אין 'סעודה המפסקת' ואוכלים סעודה שלישית כרגיל ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו, אלא שצריך להפסיק מבעוד יום (שו"ע תקנב, י), ובאופק י-ם שנת תשפ"א שקיעה בשעה 7:48.

(יד) **לקיחת כדורים להקלת הצום בשבת**: יש לערב לפני השבת. ולא יאמר בשבת שאוכלם להקל את הצום (ע"פ משנ"ב רצ, ד).

(טו) **לימוד בט"ב ובעט"ב אחר חצות**: הרמ"א (תקנא, ב) כותב שנהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך, כי אם בדברים המותרים בתשעה באב. ומ"מ אי"ז מדינא שהרי לא מצינו בערב ט"ב אחר חצות דינים מיוחדים של ט"ב. וכמה אחרונים פקפקו מאד על המנהג הזה וגם הגר"א כתב דחומרא יתירא היא, וע"כ מי שרוצה להקל בזה אין מוחין בידו (משנ"ב ס"ק ח). וכן דעת מרן הגריש"א זצ"ל שבכל שנה מותר בעט"ב אחר חצות, ובשנה שחל ט"ב בשבת ונדחה [וכ"ש אם חל ביום ראשון] שמותר בין קודם חצות ואפילו אחר חצות (וע"ע במשנ"ב ס"ק ט-י וביאוה"ל ד"ה ולכן). וע"ד מרן הגריש"א זצ"ל מותר ללמוד בט"ב באב הלכות תענית (עי' שו"ע תקנא, ב).

(טז) **נעליים**: לפני כמה שנים נתפרסם בשם מרן הגריש"א זצ"ל שאסור לילך בט"ב עם 'קרוקס'. ושאלתיו ואמר, שאי אפשר לאסור הגם שזה נוח ויש בני"א שהולכים כך תמיד. והשמועה נכונה לגבי יוה"כ שהביא המשנ"ב (תריד, ה) שיש מחמירים מצד דבעינן עינוי, אבל הוא דין מיוחד לגבי יוה"כ ולא בט"ב.

ומותר לקנות גם בתשעת הימים נעלי גומי לצורך תשעה באב.

(יז) **זמן חליצת הנעליים בט"ב באב שחל מוצאי שבת**: כל שנה איסור נעילת הסנדל מתחיל כבר בבית השמשות (והיינו בשקיעה). ובשנה שחל ט' באב במוצש"ק כותב השו"ע (תקנא, ב) שחולצים לאחר ברכו מלבד הש"ץ שחולץ קודם ברכו. אמנם דעת מרן הגריש"א זצ"ל שזה לא נוגע בזה"ז כי אז היו נוהגים להתפלל יותר מוקדם מהיום, אך בזמנינו הזמן הראשון של יציאת שבת המקובל, הוא כבר אחרי צה"כ, וכשבאים לביהכ"ס כבר באים בלא נעליים. והנה לבוא לביהכ"ס בלא נעליים בבית השמשות אסור כי זה אבילות בפרהסיא ועד צה"כ שהוא עדיין ספק שבת זה אסור, אבל לחלוץ נעליים בבית (שהרבה הולכים בבית בנעלי בית) אי"ז פרהסיא, ולכן חולצים בבית קודם שקיעה (אולם את ה"בגדי שבת" לא צריך להחליף). ואפשר לצאת בלי נעליים בפרהסיא מחצי שעה אחרי שקיעה.

(יח) **חולה ומעוברת**: צום ט"ב הוא יותר חמור משאר צומות כמבואר בשו"ע (תקנא, ה) וברמ"א (תקנא, א) שבט"ב מעוברות ומניקות מחויבות להשלים.

אולם יולדת תוך שבעה ללידה – אסור לה להתענות (משנ"ב תקנא, יג). משבעה ועד שלושים – השו"ע (תקנא, ו) כותב שלא צריכה להתענות, אולם הרמ"א שם כותב "ומיהו נוהגין להתענות כל זמן שאין להם צער גדול", וזה אפילו אם אומרת שיהא

¹ ויש הגבלה אחת שכותב המשנ"ב (ס"ק כג) דהגם שהשו"ע כותב כ"סעודת שלמה" מ"מ ישב בדאבון נפש שלא ינהג בשמחה, ולכן לא ישב בסעודת חברים. [אך הביא שדעת הבכור שור דמי שרגיל בכל שבת לסעוד סעודה זו עם חבריו ומיודעיו ומונע בשבת זו הו"ל כאבלות פרהסיא]. ולכו"ע מותר לאכול עם ב"ב ויכול לברך בזימון כיון שהוא שבת.

צריכה לאכול (משנ"ב שם). וע"ד מרן זצ"ל יש ליולדת תוך ל' להשתדל לצום, ועכ"פ חלק מהיום [ועדיף להמתין ולצום לכה"פ עד הבוקר], אך כאמור במקום צער גדול או במקום חולשה יתירה או ע"פ פקודת רופא, אין להחמיר.

ובט"ב אין דין שיעורים כמו שמצינו ביוה"כ (עי' ביאור"ל סי' תקנד ד"ה דבמקום), אבל תמיד ההלכה היא לאכול רק כמה שצריך כמש"כ המשנ"ב (תקנ, ה) דגם הצריך לאכול לא יתענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך. וכן הקטנים הגם שאין מחוייבין לחנכם בצום, מ"מ ראוי לחנכם שלא יאכלו רק כדי קיום הגוף לחם ומים או שאר מאכל פשוט לפי התנוק כדי שיתאבלו עם הצבור. ומ"מ בט"ב יש ענין לצום עכ"פ עד חצות או אפילו רק עד הבוקר (עי' משנ"ב תקנד, יד וש"ע סי' תקנט, ט).

(ט) **סיכה:** איסור סיכה נאסר רק של תענוג, ואילו רחיצה אסור אפי' להושיט אצבעו (עי' ש"ע תקנד, ז-טו) ולהעביר את הזוהמא מותר (ביה"ל תקנד, טו ד"ה סיכה). ולכן דאודרנט מותר. ועדיף דאודרנט מוצק כי ספריי אולי נחשב רחיצה. וצריך להשתמש בד"ד בלי ריח כי עם ריח זה תענוג.

(כ) **להתקרב בט' באב:** מותר להתקרב בחדר ממוזג, אבל אסור להתקרב בדבר שיש בו לחות של מים (כגון כוס שיש בו מים קרים) ומצמיד אותו לגוף, אולם כוס קר (כגון כוס מתכת שהוציא ממנו את המים) מותר (ש"ע תריג, ט ומשנ"ב שם).

(כא) **עישון בט' באב:** אין לעשן סיגריות בכל הצומות וכ"ש בט' באב. וראה במשנ"ב (תקנה, ח) שמביא מש"כ הפוסקים שמי שמעשן בט"ב היה ראוי לנדותו, אלא שיש מאחרונים שמקילין, וע"כ מי שדחוק לו שמורגל בו ביותר יש להקל אחר חצות בצינעא בתוך ביתו. (ויש לציין שהנידון הנ"ל זה מלבד האיסור הכללי כל השנה מצד "ונשמרתם").

(כב) **אמירת תהלים בט' באב:** דעת מרן הגריש"א זצ"ל שאין לומר תהלים בט' באב (כדעת דה"ח המובא בשעה"צ תקנד, ח; ודלא כמש"כ המשנ"ב שם להתיר לומר תהלים במנחה), אולם בעת צרה ר"ל מותר לומר תהלים.

(כג) **נקיון הבית אחרי חצות:** אין ראוי לקחת גוי לנקות את הבית אחרי חצות (מרן הגריש"א זצ"ל).

(כד) **הבדלה בט' באב שחל במוצש"ק:** נר מברכים לפני איכה. בשמים לא מברכים כי זה משיב נפש.

הבדלה למי שלא צם (כגון חולה או ילד שאין חינוך שעות לצום) – דעת החזו"א שאין עושין הבדלה על 'חמר מדינה' כמו בקידוש כי יין מצוי. אך שיטת הר"מ דחמר מדינה הוא טוב לכתחילה להבדלה כשאין יין מצוי. ועל כן מי שלא מקפיד על דעת החזו"א יעשה על חמר מדינה [וע"ד מרן הגריש"א זצ"ל "חמר מדינה" זה מיץ טבעי. ואפי' שהיום זה לא כך מ"מ לא התבטל ממנו שם חמר מדינה].

הבדלה במוצאי הצום – הגם שכאמור אסור בשר ויין במוצאי הצום, מ"מ גם בשנה שת"ב חל ביום ראשון (לא נדחה) כותב המשנ"ב (תקנו, ג): "איתא במהרי"ל כשהחשיך בירך בפ"ה והבדלה, א"כ משמע שמותר להבדיל על היין, ומשמע שמותר לשתות בעצמו וא"צ ליתן לתינוק [דגול מרבבה]. ומוסיף בשעה"צ: "ואף שבסימן תקנ"א סעיף י כתב רמ"א שאם יש תינוק יתן לתינוק, מכל מקום לילה זו קולא".

מוצאי ט' באב – מותר לשתות מים קודם הבדלה לכתחילה, וכן מי שלא צם ולא הבדיל יכול לשתות מים לכתחילה. והשנה איסור אכילה קודם הבדלה יותר קל, כי שיטת הרמב"ן בתורת האדם דהשנה שלא חל מעיקרא חיוב הבדלה במוצש"ק לא נאמר דין הבדלה כל ג' ימים. ודברי הרמב"ן הם נפק"מ לגבי אונן במוצ"ש – וכן שמה"ט ראוי שחולה לא יוציא מי שצם. וי"ל דבנידו"ד מעיקרא חל החיוב במוצאי יום א'.

(כה) **אשה שעושה הבדלה:** יכולה לשתות יין (ואין חשש מצד שאשה תשתה מכוס הבדלה, עי' משנ"ב רצו, לה) ולא תברך על בשמים. והביאור הלכה כותב שאשה לא מחוייבת בנר, ומרן הגריש"א זצ"ל הביא ריטב"א מפורש לא כך, אך הורה לכבד את פסק המשנ"ב ולפיכך לא תברך על נר.

(כו) **חתן וכלה שמתחתנים למחרת תשעה באב:** ע"ד מרן הגריש"א זצ"ל אם קשה להם לצום יומיים רצוף, יש מקום להקל שלא לצום ביום חופתו. וע"ע מש"כ בהליכות שלמה (יג, יג) שיכול לסמוך שהתענית צבור יעלה גם לתענית של יום חופתו. וזה עפ"ד השדי חמד (אסיפת דינים מערכת חתן וכלה אות ד ד"ה מדבריו) שכותב שבמקום הצורך יכול חתן להקדים את התענית. אולם כל זה נכון לפי מש"כ המשנ"ב (תקנא, יא) שטעם תענית חתן ביום חופתו הוא משום "לצעורי משום תשובה לכפר עונותיו". אולם לפי מש"כ המשנ"ב (תקעג, ח) טעם נוסף "שמה יהיו שכורים בשעת קדושינ", אין מקום להקל להקדים את התענית. ולפי טעם זה מי שקשה לו לצום ביום חופתו, עדיף שיתענה לכה"פ עד אחרי מנחה ויאמר עננו (עי' משנ"ב תקסב, יב).

(כז) **אבילות ב' באב:** השו"ע (תקנח, א) כותב שמאחר שבית המקדש נחרב בט' באב לעת ערב ונשרף עד שקיעת החמה של סוף יום עשירי, לכן מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי [עד חצות – רמ"א]. וה"ה שלא לרחוץ במרחץ ולא להסתפר ולכבס עד חצות (משנ"ב שם). ומ"מ מי שנוסע לחו"ל במוצאי ט' באב, יש להקל ברחיצה וכיבוס בגדים לפי הצורך.